

Справа „Московська гілка Армії порятунку проти Росії”
(„Moscow Branch of the Salvation Army v. Russia”)

У рішенні, ухваленому 5 жовтня 2006 року у справі *„Московська гілка Армії порятунку проти Росії”*, Суд постановив, що:

- було порушено ст. 11 Конвенції, розглянуту у світлі ст. 9 Конвенції;
- не було необхідності розглядати скаргу щодо порушення ст. 14 Конвенції.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявникам 10 000 євро як компенсацію моральної шкоди².

Обставини справи

Заявником у справі є Московська гілка Армії порятунку. Ця організація розпочала свою роботу у Росії ще у 1913 році, проіснувавши до 1923 року. І лише у 1992 році організація-заявник знову була зареєстрована у Росії.

У 1997 році набув чинності новий закон “Про свободу совісті та релігійні організації”. Цей закон встановлював нові вимоги до релігійних організацій, зареєстрованих до 1997 року. Вони, зокрема, були зобов’язані узгодити свої статuti із положеннями нового закону та подати їх до відповідного державного органу для перереєстрації. Невиконання цієї вимоги призводило до втрати організацією юридичного статусу.

У серпні 1999 року організації-заявниці було відмовлено у перереєстрації. Рішення про відмову було ухвалено Департаментом юстиції м. Москви. Основими підставами для відмови зазначалися такі обставини: по-перше, недостатня кількість членів-засновників; по-друге, відсутність документів, які б підтверджували, що відповідні особи на законних підставах проживають у Росії. У рішенні, відтак, було сформульовано висновок про неможливість перереєстрації організації через те, що її засновники були іноземними громадянами, про що, зокрема, свідчила сама назва організації-заявниці (адже у назві чітко вказувалося, що організація була відгалуженням Армії порятунку).

Організація-заявниця оскаржила відмову в її перереєстрації до суду. У суді Департамент висунув нові аргументи. Передусім відзначив те, що організація-заявниця є “напіввійськовою організацією”, оскільки її члени носили уніформу і служили в

² Рішення стане остаточним відповідно до вимог ч.2 ст. 44 Конвенції, оскільки воно може бути предметом перегляду. (Прим. перекладачів)

“армії”. Також Департамент звернув увагу на те, що у назві релігійної організації не може міститися слово “армія”. Національний суд погодився з цими аргументами, а також вказав, що у статуті організації-заявниці не були належним чином визначені цілі та релігійна належність організації. Також, на думку національного суду, статут непрямо передбачав можливість порушення внутрішнього законодавства (деякі його положення були спрямовані на обмеження відповідальності організації за дії своїх членів).

Апеляційний суд підтримав рішення суду першої інстанції. Тоді заявники звернулися зі скаргою до Верховного суду РФ для перегляду справи у порядку нагляду. У задоволенні цієї скарги також було відмовлено. Нарешті у 2001 році організацію-заявницю було вилучено із переліку офіційно зареєстрованих релігійних організацій через закінчення строку, відведеного законом для перереєстрації.

Зміст рішення Суду

Спираючись на ст. 9, 11 та 14 Конвенції, організація-заявниця стверджувала, що позбавлення її юридичного статусу було істотною перешкодою у можливостях її членів колективно сповідувати релігію через поклоніння та проведення служб.

Суд дослідив два аргументи, які національні органи вважали основними підставами для відмови у перереєстрації. Вони стосувалися “іноземного походження” організації, а також особливостей її внутрішньої структури та специфіки діяльності. Щодо аргументу про “іноземне походження” Суд зауважив, що у національному законодавстві простежувалась відмінність у ставленні до громадян та до іноземців у здійсненні ними свободи віросповідання через участь в організованих товариствах. Суд не знайшов розумних та справедливих підстав, які виправдовували б таку відмінність. Втім він відзначив, що у національному законі чітко передбачалася можливість реєстрації релігійної організації, центральний орган якої знаходився за кордоном. Отож, Суд дійшов висновку, що посилання на “іноземне походження” заявника як на підставу для відмови у реєстрації не було законним.

Далі Суд розглянув аргумент щодо відсутності у статуті достатньої чіткості у визначенні релігійної належності та цілей організації. Він наголосив на тому, що саме на державні органи покладался обов’язок належним чином роз’яснювати відповідні законодавчі положення, зокрема надавати інформацію стосовно переліку необхідних для перереєстрації документів та особливостей їх оформлення. Цього зроблено не

було. Тому Суд вказав на те, що аргумент стосовно нечіткості відповідних статутних положень не міг бути підставою для відмови у перереєстрації.

Далі Суд розглянув посилання національних органів на напіввійськову природу організації-заявниці. Він вказав, що держава не повинна займатися оцінкою законності релігійних вірувань чи засобів, які використовуються для їх виявлення. Суд погодився з тим, що у структурі організації виділялися ранги та посади, подібні до тих, що існують в армії. Однак далі він відзначив, що не було жодних реальних підстав навіть для припущення, що організація-заявниця прагнула насильницької зміни конституційного ладу чи посягнути на цілісність і безпеку держави. Адже ані компетентні державні органи, ані Уряд не подали жодних доказів, які могли хоча б чимось підтвердити згадане припущення. Отож аргумент щодо напіввійськового статусу організації також не міг бути належною підставою для відмови у перереєстрації.

Суд далі оцінив міркування національного суду про те, що у статуті організації закладена висока імовірність порушення законодавства. Суд відзначив, що впродовж семи років своєї діяльності ані організація, ані її засновники та члени не вчинили жодних незаконних дій чи акцій, котрі можна було б розглядати як вихід за межі її статутних цілей. Навпаки, діяльність організації невідступно спрямовувалась на виконання прямих статутних завдань, а саме – поширення християнської віри та благодійництва. Отож, на думку Суду, міркування щодо імовірності порушення організацією-заявницею законодавства не ґрунтувалось на жодних доказах, а відтак були свавільними.

Тому, зважаючи на викладені обставини, Суд дійшов висновку про те, що національні органи не діяли добросовісно, відмовивши Московській гілці Армії порятунку у перереєстрації. Таким чином, влада знехтувала своїм обов'язком проявити нейтральність та неупередженість до релігійної спільноти, котру представляла ця організація. Суд дійшов висновку про те, що мало місце невинуватене втручання у здійснення організацією-заявницею свободи віросповідання та свободи об'єднання. Тому він постановив, що у цьому випадку було порушено ст. 9 та ст. 11 Конвенції.